

Notulae ad floram Sloveniae

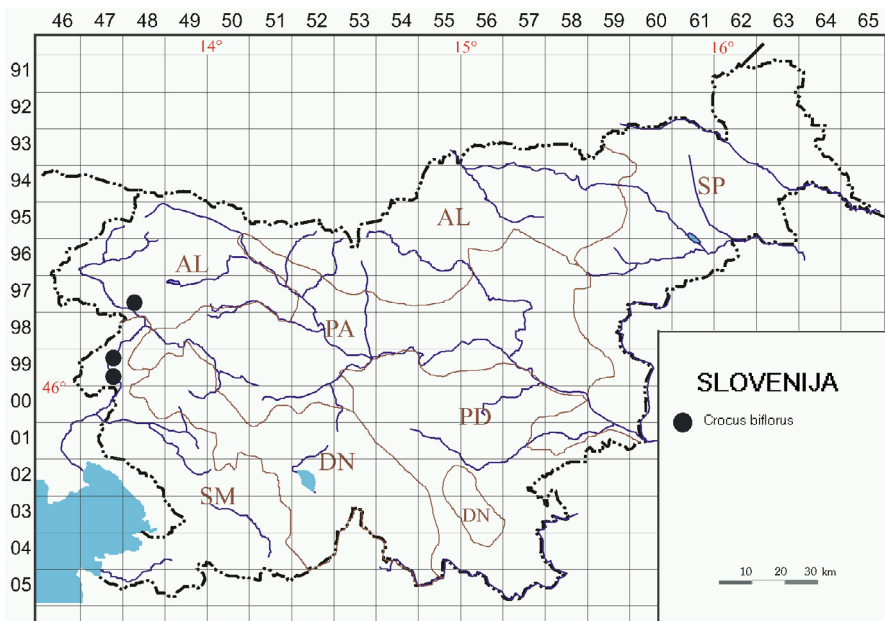
Crocus biflorus Mill. subsp. *biflorus*

Nova nahajališča redke vrste v Posočju, prva v alpskem fitogeografskem območju, novost za floro Julijskih Alp

New localities of a rare species, the first in the Alpine phytogeographical region of Slovenia, novelty in the flora of the Julian Alps

- 9748/3** (UTM 33TUM91) Slovenija: Primorska, Zgornje Posočje, Gabrje, pod cesto v Volarje, rečna terasa zelo blizu reke, na levem bregu Soče, 175 m nm. v., robni del pašnika in brežina ob mejici (oreh). Dvocvetni žafran raste le na dveh krajih s skupno površino okoli 50 m², skupaj z njim tudi vrste *Galanthus nivalis*, *Helleborus odorus*, ponekod *Crocus vernus* subsp. *vernus* (*C. napolitanus*, *C. heuffellianus*). Det. I. Dakskobler, 25. 2. 2021.
- 9748/3** (UTM 33TUM91) Slovenija: Primorska, Zgornje Posočje, Volarje (zahodni del vasi, na meji z Gabrjami), na vznožju Mrzlega vrha, nad cesto Gabrje-Volarje, v bližini domačije Glažar, 180 m do 200 m n. m., pobočni grušč, rendzina, travnik (v preteklosti je bila v večjem delu površine njiva, kasneje pašnik, zdaj ga le kosijo), skupna površina približno en hektar. Dvocvetni žafran je v vzhodnem delu tega travnika, ki je zaradi mejice (v njej prevladujejo oreh, poljski javor in veliki jesen) bolj senčen, množičen, v ostalih delih pa razmeroma pogost. Skupaj z njim posamično cvetijo tudi vrste *Galanthus nivalis* (le ob robu, pri mejicah), *Crocus vernus* subsp. *vernus* (zelo redko, en sam primerek) in *Helleborus odorus*. Dvocvetni žafran cveti tudi na sosednjem pašniku, ki je vzhodno od prejšnjega, v smeri proti Gabrjam, predvsem v robnem delu ob mejici in v njegovem nekoliko bolj strmem in sušnem zgornjem delu. Prav tako raste v ruderalni združbi ob sami cesti, blizu dovozne poti na vzhodni pašnik. Leg. et det. I. Dakskobler, 24. 2. in 25. 2. 2021, herbarij LJS. Na travniku in pašniku je za zdaj najbolj obsežno in bogato nahajališče dvočvetnega žafrana v Sloveniji. Le eno manjše nahajališče smo našli višje v pobočju Mrzlega vrha: Volarje, Glažar, Krog (na meji z Gabrjami), travnik, občasno pašnik, nekoč njiva, robni del, 210 m n. m., le nekaj cvetočih primerkov na stiku med še košenim travnikom in že opuščenim traviščem. Det. I. Dakskobler, 25. 2. 2021.
- 9748/3** (UTM 33TUM91) Slovenija, Primorska, Zgornje Posočje, Volarje, zahodni del vasi, pod cesto v smeri proti Seliščam, Podmočivc, na treh krajih v dolžini okoli 100 m in širini okoli 5 m, na brežini in v robnem, nekoliko manj gnojenem delu travnika (občasno pašnika) in pod mejico velikega jesena in leske med cesto in travnikom. Geološka podlaga so rečni nanosi, tla rendzina, 180 do 185 m n. m. Det. I. Dakskobler, 24. in 25. 2. in 2. 3. 2021; zahodni del vasi, v trikotniku med cesto proti Seliščam in gozdno cesti proti Skalcam, 200 do 210 m n. m., sadovnjak, deloma pašnik, na skupni površini okoli 2500 m², skupaj obilno cvetita oba žafrana, *Crocus biflorus* in *C. vernus* subsp. *vernus*, tudi vrsti *Galanthus nivalis* in *Helleborus odorus*; dvočvetni žafran cveti tudi na sosednjem (proti vzhodu) ograjenem pašniku z močno popašeno

travinjo, na katerem se ovce pasejo celo leto in imajo tam tudi hlev; nekaj primerkov dvocvetnega žafrana smo opazili tudi v zahodni smeri, na bližnjem robu obsežnega ruderaliziranega travnika proti cerkvi sv. Brica. Det. I. Dakskobler 24. in 25. 2. 2021.

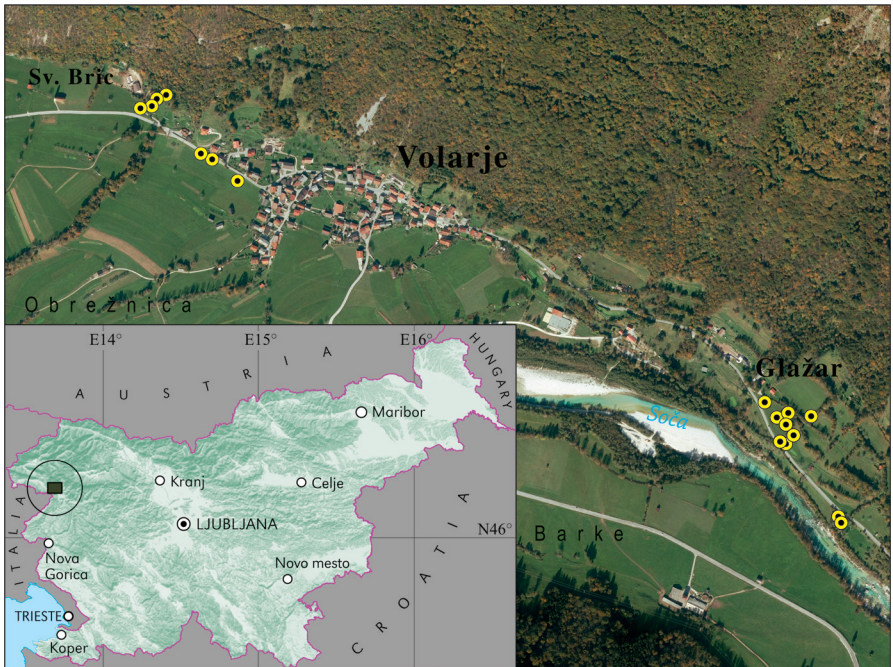
Slika 1: Razširjenost taksona *Crocus biflorus* subsp. *biflorus* v Sloveniji (podatkovna baza FloVegSi, SELIŠKAR et al. 2003)

Figure 1: Distribution of *Crocus biflorus* subsp. *biflorus* in Slovenia (FloVeg Si database, SELIŠKAR et al. 2003)

Crocus biflorus subsp. *biflorus* je jugovzhodnoevropski in severozahodnoazijski takson, značilen za (pol)suha travišča, ki na območju Alp uspeva le v nižinskem pasu na karbonatni in karbonatno-silikatni geološki podlagi (AESCHIMANN & al. 2004: 1094). V Posočju smo ga prvič opazili 21. 2. 2008 (zato v zadnji izdaji Male flore Slovenije, MARTINČIČ et al., 2007, še ni vključen), pri vasi Plave, na obrečnih travnikih na desnem bregu Soče nad in pod cesto proti vasi Prilesje, kasneje tudi na levem bregu Soče pri Anhovem (pod Morském) in v vasi Zamedveje (DAKSKOBLER & T. WRABER 2008, 2009, DAKSKOBLER 2013). ROJŠEK (2018) ga je našel na vznožju Sabotina pri Šmavru (že na ozemlju Republike Italije).

Nahajališča pri vaseh Gabrje in Volarje so na nadmorski višini od 175 m do 210 m (sliki 2 in 3) in so v primerjavi z nahajališči pri vaseh Plave, Anhovo, Zamedveje in Šmaver bolj obsežna, tako po površini kot po številu cvetočih primerkov, kar velja še posebej za nahajališče pri domačiji Glažar (na sredi med obema vasema, a že bližje Volarjam). Travnik, občasno pašnik, je tik nad cesto in je delno omejen s staro in nizko žično ograjo, z dveh strani tudi z mejico orehov, lipovca, poljskega javorja, belega gabra, sviba, navadne trdleske, na zgornji strani tudi leske in robide. Tla so plitva, na globini 20 cm je že grušč. Dvocvetni žafran

raste na površinah, kjer je bila nekoč njiva, pozneje pašnik in je zdaj nekoliko ruderaliziran travnik. Po vrstni sestavi (fitocenološki popisi iz maja in junija 2021, ki jih v tej notici ne objavljamo) ga lahko uvrstimo v združbo visoke pahovke in gomoljaste zlatice, v asociacijo *Ranunculo-bulbosi-Arrhenatheretum*. Na nekoliko bolj nagnjenem, zgornjem delu (kjer njive ni bilo), je prisotno več vrst, ki so značilne za travniške združbe iz razreda *Festuco-Brometea*. Takšna rastišča (ruderalizirani in polsuhi travniki) so značilna tudi za nahajališča dvocvetnega žafrana v Srednjem Posočju (tam raste tudi v sestoji asociacije *Anthoxantho-Brometum erecti*) – DAKSKOBLER & T. WRABER (2008).

Slika 2: Nahajališča vrste *Crocus biflorus* pri Gabrjah in Volarjah
Figure 2: Localities of *Crocus biflorus* near Gabrje and Volarje

Tudi nahajališča v zahodnem delu vasi Volarje (prav tako jih uvrščamo v travniško asociacijo *Ranunculo-Arrhenatheretum*, deloma so njeni sestoji zaradi paše močno ruderalizirani) so po številu cvetočih dvocvetnih žafranov precej bogata, a površinsko manjša, primerljiva s površinami večjih nahajališč v Srednjem Posočju (Plave, Zamedveje). Za eno od njih je (podobno kot v delu travnika pri Glažarju) značilno skupno obilno uspevanje dveh žafranov (*Crocus biflorus* in *C. vernus* subsp. *vernus*), česar v Srednjem Posočju skoraj nismo opazili, oziroma le na enem nahajališču pri Plavah.

Dobrega pojasnila, zakaj smo dvocvetni žafran ob stranski cesti med Tolminom in Kobaridom, kjer velikokrat kolesarimo, v prejšnjih zgodnjih pomladih spregledali, nimamo. Ni vsak februar že primeren za kolesarjenje, morda se nikoli tam mimo nismo peljali ob

Slika 3: Volarje. Nahajališča dvocvetnega žafrana so v zgornjem srednjem delu slike in v povsem spodnjem srednjem delu slike.

Figure 3: Volarje. Localities of *Crocus biflorus* are in the upper central part of the picture and in the lower central part of the picture.

Slika 4: Dvocvetni žafran (*Crocus biflorus*) na pašniku pri Glažarju pri Volarjah. Foto: I. Dakskobler.

Figure 4: *Crocus biflorus* on pasture near Volarje in the Upper Soča Valley. Photo: I. Dakskobler.

pravem času, ali smo pač bili premalo pozorni in smo ga spregledali. Je k njegovemu tako obilnemu cvetenju prispeval močan toplotni val konec februarja 2021? Je pojavljanje v Zgornjem Posočju morda povezano z očitno otoplitvijo podnebja v zadnjih desetletjih in ga tam morda prej sploh ni bilo? Zdi se, da je krajevno podnebje v tem delu doline Soče za uspevanje bolj mediteransko razširjenih vrst zelo ugodno, bolj kot ob tej reki navzgor pri Kamnem in naprej proti Kobaridu (kjer vsaj zgodaj spomladi popoldansko sonce prej zastre bližnji greben Kolovrata).

Najbrž bi z natančnejšim pregledom travnikov in pašnikov okoli Volarij in Gabrji, ki so po rastiščih podobni prej opisanim, našli še kakšno nahajališče dvocvetnega žafrana in morda so tudi še kje drugje v Zgornjem Posočju. Zagotovo pa zanj niso primerni močno gnojeni travniki, ki v tem delu Soške doline vsaj pri Tolminu povsem prevladujejo. V sosednji Furlaniji Julijski krajini za zdaj ta žafran poznajo le v njenem nižinsko-gričevnatem delu, najbolj severno v kvadrantu 9946/3 (stanje leta 2018, F. Martini, in litt.).

ZAHVALA

Sliko 2 je za tisk pripravil Iztok Sajko. Podatke o razširjenosti dvocvetnega žafrana v Furlaniji Julijski krajini mi je pred časom posredoval prof. dr. Fabrizio Martini. Neimenovanemu recenzentu / recenzentki iskrena hvala za pregled in popravke.

LITERATURA

- AESCHIMANN, D., K. LAUBER, D. M. MOSER & J.-P. THEURILLAT, 2004: Flora alpina. Bd. 2 Gentianaceae-Orchidacea. Haupt Verlag, Bern, Stuttgart, Wien, 1188 pp.
- DAKSKOBLER, I., 2013: Novosti v flori zahodne, severozahodne in osrednje Slovenije. Hladnikia 31: 31–50.
- DAKSKOBLER, I. & T. WRABER, 2008: *Crocus biflorus* Mill. (*Iridaceae*) – a new species in the flora of Slovenia. *Crocus biflorus* Mill. (*Iridaceae*) – nova vrsta v flori Slovenije. Razprave 4. razreda SAZU 49–1: 165–205.
- DAKSKOBLER, I. & T. WRABER, 2009: Dvocvetni žafran vendarle tudi v Sloveniji. Proteus 71 (7): 320–324.
- MARTINČIČ, A., T. WRABER, N. JOGAN, A. PODOBNIK, B. TURK, B. VREŠ, V. RAVNIK, B. FRAJMAN, S. STRGULC KRAJŠEK, B. TRČAK, T. BAČIČ, M. A. FISCHER, K. ELER & B. SURINA, 2007: Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Četrta, dopolnjena in spremenjena izdaja. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. 967 pp.
- ROJŠEK, D., 2018: Novo nahajališče dvocvetnega žafrana (*Crocus biflorus*) na vznožju Sabotina v Šmavru. Proteus 80 (6): 253–257.
- SELIŠKAR, T., B. VREŠ & A. SELIŠKAR, 2003: FloVegSi 2.0. Računalniški program za urejanje in analizo bioloških podatkov. Biološki inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.